

Струтинський Богдан Дмитрович,
старший викладач першої кафедри акторської
майстерності та режисури драми. Київський
національний університет театру, кіно і
телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого, Київ

Bohdan Strutyński,
Senior lecturer of the first Department of
Acting and Drama Directing of the Kyiv
National I.K. Karpenko-Karyi University of
Theatre, Cinema and Television. Kyiv, Ukraine

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ЗМІНИ, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню сучасного стану театру в Україні, аналізу проблем, з якими зіштовхнувся український театр після 24 лютого 2022 р., фіксації змін, що відбуваються під впливом зовнішніх та внутрішніх викликів. На основі аналізу діяльності театральних колективів за перші 9 місяців російсько-української війни виокремлено спільні тенденції розвитку та проблеми, які театру доведеться подолати.

Ключові слова: український театр, російсько-українська війна, деколонізація, сучасна драматургія, репертуарна політика.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Початок повномасштабного вторгнення російських військ докорінно змінив життя українського театру. До зовнішніх викликів періоду пандемії 2020–2021 рр. додалися більш глобальні проблеми: загроза життю, неможливість провадити творчу діяльність, відтік кадрів, брак фінансування. Разом з тим, загострилися і внутрішні виклики: невідповідність репертуару, вплив колоніальних наративів, супротив розвитку та змінам тощо. З іншого боку, війна стала каталізатором, який запустив і прискорив якісні зміни в українському театрі: перехід на українську мову, відмова від російської культури, усвідомлення необхідності зміни репертуарної політики та збільшення уваги до сучасної української драматургії. Дедалі частіше постає питання про роль театру у російсько-українській війні та розгляд театру і культури в цілому як зброї.

Український театр став більш цікавим для світу і, насамперед, для європейських країн – значно зросла кількість гастролей, участі у фестивалях, копродукцій та постановок українських режисерів на європейських сценах. З іншого боку, більша частина театрів не може запропонувати інозем-

ним глядачам якісний театральний продукт, тому поки що залишилася поза процесами театральної інтеграції. Одним з основних завдань сьогодні є відокремлення у свідомості іноземців українського театру від російського.

Події, які переживає суспільство, можуть стати переломними в історії українського театру, тому важливо фіксувати та аналізувати ті зміни, які відбуваються у театральному середовищі, не лише для подальших історичних досліджень, а й, передусім, для усвідомлення глобальних процесів, що відбуваються, для вчасного реагування та, за можливості, корегування курсу розвитку практиками театру.

Мета дослідження – проаналізувавши діяльність українських театрів у лютому-листопаді 2022 р., виявити основні проблеми та зафіксувати тенденції розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Грунтовні дослідження та аналіз усіх подій і змін, що відбуваються в українському театрі, чекають нас ще попереду, поки що можемо тільки фіксувати певні етапи, які переживає театр залежно від появи нових викликів та/або можливостей. Наразі дослід-

ники театру віддають перевагу публікаціям у науково-популярних і суспільно-політичних виданнях в Україні та за кордоном. І, залежно від адресата, характер викладу матеріалу зазнає змін. Одним з перших зробив спробу узагальнення зібраних фактів і матеріалів О. Вергеліс, який виокреслив основні події та напрями роботи театрів в Україні на липень 2022 р.: втрати театральних приміщень, показ і постановки вистав в укриттях, дерусифікацію театрів, активність українських драматургів в Україні та за кордоном, волонтерство й служба працівників театрів у ЗСУ. Зупинився автор і на темі недофінансування театрів, припустивши можливість припинення діяльності декількох колективів (Вергеліс, 2022). Детально описує діяльність театрів у перші два місяці війни В. Котенок, аналізуючи заяви театрів на сторінках у соціальних мережах (Котенок, 2022). На волонтерській діяльності, а саме роботі театрів як гуманітарних центрів і прихистків, поєднанні волонтерської та творчої діяльності у перші місяці війни зосереджується С. Котович у великому оглядовому матеріалі для «Ukrainer» (Котович, 2022). Г. Веселовська теж присвячує статтю аналізу етапів, які проходив театр в Україні з кінця лютого до листопада 2022 р.: припинення творчої діяльності та робота у якості гуманітарних центрів; поступове відновлення показу вистав і навіть здійснення нових постановок. Значну увагу авторка приділяє «голосам театру», тобто діяльності драматургів: написання текстів-рефлексій, організації перформативних читань в Україні й за кордоном; також зупиняється на постановках вистав за п'єсами, написаними після 24 лютого, та створенні театрами власних документальних вистав (Веселовська, 2022). Тексти, орієнтовані на європейську аудиторію, теж висвітлюють діяльність театрів як гуманітарних центрів та спроби провадити творчу діяльність у перші місяці війни (Harbuziuk, 2022), але основними тут є теми інакшості української і російської культури, важливості відмови від російських наративів в Україні й акцент на необхідності відмови від співпраці з російськими культурними діячами у світі (Czużynowa, Kaswin-Duman, 2022). Власне, темі кенселенгу російської культури було присвячено багато статей різними мовами авторства українських культурних діячів, дослідників, очільників культурних інституцій. Однією з перших була публікація В. Шейка, в якій він називає відмову від російської культури інструментом самозбереження (Шейко, 2022). О. Клековкін саме слово «велика» щодо російської культури називає засобом маніпуляції та колонізації (Клековкін, 2022).

Виклад основного матеріалу. Війна, яку російська федерація розпочала в 2014 р. з окупації Криму та частини Луганської і Донецької областей, не могла не вплинути на всі сфери діяльності в українському суспільстві. В тому числі й на театр, який починає реагувати збільшенням постановок українською мовою, частковим висвітленням теми війни у виставах. Однією з реакцій було і створення драматургинею Наталією Ворожбит та режисером Георгом Жено «Театру переселенця», який працював з темою війни та однією з функцій якого була терапія. Виконавцями у театрі були переважно непрофесійні актори, до роботи залучалися психологи з метою «допомогти учасникам так, щоб це допомогло в процесі одужання, а не призвело до нового витка травми» (Сопова, 2018). Ще однією метою театру була творча медіація та культурна реінтеграція, тому багато документальних проєктів робилися у прифронтових містах. «Театр переселенця», зіштовхнувшись з браком фінансування, не проіснував довго, проте його досвід став у пригоді багатьом колективам після 24 лютого.

З початком повномасштабного вторгнення український театр зазнав втрат. З оголошенням воєнного стану всі театри зупинили показ вистав, багато з них перевели свою діяльність у режим гуманітарного штабу.

Найбільші гуманітарні центри працювали у Дніпрі (Дніпровський театр драми і комедії), Рівному (Рівненський музично-драматичний театр), Луцьку (театр «ГаРМІДЕР»), Івано-Франківську (Івано-Франківський драматичний театр). Майже всі театри Львова працювали як прихисток, надаючи тимчасове житло внутрішньо переміщеним особам. Багато театрів на листопад 2022 р. не припинили діяльність гуманітарних штабів, хоча паралельно переважна більшість колективів повернулася до творчої діяльності.

До театральних втрат слід віднести повністю знищене приміщення Донецького академічного обласного драматичного театру у м. Маріуполі, Луганського обласного академічного українського музично-драматичного театру у м. Северодонецьку, куди театр було евакуйовано з окупованого Луганська у 2014 р.. Також ракетними обстрілами були пошкоджені три театральні приміщення у Харкові (Харківський державний академічний театр ляльок ім. В. А. Афанасьєва, Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка і Харківський академічний драматичний театр ім. Пушкіна), театральне приміщення в Києві (Мала опера), приміщення Миколаївського академічного художнього драматичного театру.

Остаточний перелік втрат і пошкоджень можна буде сформувати тільки після припинення бойових дій. Г. Веселовська у своєму огляді називає ці втрати поправними, а до непоправних відносить загибель творчих працівників, які втратили життя чи у лавах ЗСУ, чи в результаті ракетних обстрілів. (Веселовська, 2022).

Серед нових викликів, які постали перед українським театром, є і брак фінансування, оскільки фінансова підтримка державних та муніципальних театрів була зменшена, зупинені всі державні грантові програми, а наповнення бюджету театрів через основну діяльність, тобто показ вистав, у перші місяці війни було неможливим. Про це у своїй статті згадав О. Вергеліс (Вергеліс, 2022). Недержавний театральний сектор України опинився у ще більш складних умовах, оскільки були скорочені майже всі грантові програми, на які могли розраховувати ці колективи. Зокрема, Український культурний фонд зупинив усі оголошені на 2022 р. програми, натомість ним у відповідь на складні умови, в яких опинилися митці, було відкрито додаткову стипендіальну програму «Стипендія на відновлення культурно-мистецької діяльності». Частина програм європейських інституцій була переорієнтована на підтримку українських митців та українських культурних інституцій (стипендії, допомога, гранти). Також з'явилися й українські фонди, як-то «Фонд екстреної допомоги митцям перформативного мистецтва в Україні» чи програма «Митці у війні» від Jam Factory Art Center.

Частина театрів опинилася в окупації. Це вже названі Донецький академічний обласний драматичний театр (м. Маріуполь), Луганський обласний академічний український музично-драматичний театр, який працював у м. Северодонецьку, та, до 11 листопада 2022 р., Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр ім. Миколи Куліша і Херсонський академічний обласний театр ляльок. Керівників обох театрів, які у лютому-березні брали участь в антиросійських мітингах, заарештовували та допитували російські силовики. Росіянам не вдалося відновити повноцінну роботу театрів у Херсоні, попри те, що були призначені керівники з числа колаборантів. А в Маріуполі частина акторів, які лишилися в окупації, відновили роботу, співпрацюючи з окупантами. Слід відзначити роль, яку закладам культури надає російська окупаційна влада. Для них це – один із засобів пропаганди та впливу на місцеве населення. Заклади культури АР Крим, окупованої частини Донецької та Луганської областей стали носіями й агентами російської пропаганди, агітуючи за «руський мір».

Така сама роль відводилася і театрам на територіях, окупованих у 2022 р. Насаджування російських нарративів проводиться через усі можливі джерела, в тому числі використовуються гастролі російських виконавців і театрів, як, скажімо, гастролі Театру Націй у червні 2022 р. з показом вистави для дітей м. Мангуша. Цікавим є порівняння з роллю, яку українським театрам відводила німецька окупаційна влада. В. Гінда зауважує, що «сценічне мистецтво, кінематограф та працюючі музеї в окупованих регіонах за задумом нацистів мали забезпечувати в тилу військових дій дозволя німецьких вояків та задовільняти їхні естетичні потреби» (Гінда, 2010).

Усі театри, які опинилися в окупації, згодом змогли розпочати роботу на неокупованій території. Частину трупи Донецького академічного обласного драматичного театру (м. Маріуполь) прийняли в Ужгороді, де під керівництвом Л. Колосович театр здійснив кілька постановок і став учасником європейського фестивалю. Луганський обласний академічний український музично-драматичний театр у серпні 2022 р. відновив роботу в м. Суми на базі Сумського національного академічного театру драми та музичної комедії ім. М. С. Щепкіна. Херсонський академічний обласний театр ляльок поновив роботу в м. Дрогобич.

Силами колективу Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. Миколи Куліша, в тому числі й тих, хто залишився в окупації, у червні 2022 р. було реалізовано фестиваль «Мельпомена Таврії». Вперше за роки існування Міжнародний театральний фестиваль змінив формат – театри-учасники не привозили вистави до Херсона, а показували їх на своїх майданчиках. Вистави окремих театрів були показані на офіційному YouTube-каналі фестивалю. Фестиваль, який проходив під гаслом «Мельпомена Таврії – голос Херсонщини», був спрямований на консолідацію творчої спільноти і привернення уваги українців та іноземців до окупованого Херсона.

У квітні 2022 р. театри почали відновлювати свою діяльність. Спочатку в західних областях України, де було відносно безпечно, відновили творчу діяльність театри Львова, Івано-Франківська, Закарпаття, Хмельницького, Рівного. Починали театри роботу з показу благодійних вистав, далі поновили продаж квитків. У Києві спочатку за дозволом Міністерства культури та інформаційної політики України поновили роботу підпорядковані йому національні театри, а з травня – більшість муніципальних театрів. У Львові розпочав роботу новостворений театр «Варта», до складу якого

увійшли митці Харкова, Києва та інших міст, змушені евакуюватися до Львова.

Важливу роль відіграє благодійна діяльність – безкоштовний показ вистав для переміщених осіб, особливо для дітей, та покази вистав, метою яких є збір коштів для Збройних Сил України або на підтримку колег. Так, Київський національний академічний театр оперети провів благодійний показ концертної програми та лотерею для збору коштів на лікування поранених бійців, а Хмельницький обласний академічний музично-драматичний театр ім. Михайла Старицького – для допомоги постраждалому від обстрілів Миколаївському академічному художньому драматичному театру. Часто, не маючи змоги показувати вистави на стаціонарних майданчиках, театральні колективи розпочинали творчу діяльність з показу виїзних вистав та концертних програм. Це стосується театрів Миколаєва, Одеси, Запоріжжя. Харківські театри (Харківський державний академічний театр ляльок ім. В. А. Афанасьєва, Харківський академічний театр музичної комедії, Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка) робили покази на станціях метро. Згодом відновили діяльність і більшість театрів, які в березні знаходилися в зоні бойових дій, це театри Чернігівської та Сумської областей.

Крім скорочення фінансування, до основних викликів цього часу слід додати постійну небезпеку ракетних обстрілів і неукомплектованість колективів. Щодо останнього це стосується як творчих, так і технічних та адміністративних працівників: багато чоловіків і частина жінок, які працювали в театрах, пішли до лав ЗСУ, ще більше людей виїхали за кордон у перші місяці війни. Частина з них згодом повернулася, але на листопад 2022 р. більшість театрів мала складнощі з поновленням репертуару через відсутність акторів. З листопада до цих викликів додалися планові та аварійні відключення світла через пошкодження енергетичної системи.

Вартий уваги і аналіз репертуарної політики. Багато театрів свідомо відмовилися від вистав, що йшли російською мовою чи за творами російських авторів. У перші дні війни всі театри, в назві яких було слово «російський» відмовилися від неї. Хоча на листопад 2022 р. Харківською обласною радою зміна назви Харківського академічного російського драматичного театру ім. Пушкіна все ще офіційно не затверджена. Свідомо відмова від російської культури є для українського театру важливим кроком деколонізації, усвідомлення власної культурної ідентичності. Навіть більше, перегляду потребує і

українська класика, особливо та, що тиражує образ «малороса» чи пропагує ідею «братніх народів». Тож для нових постановок українські театри у період квітня-листопада 2022 р. беруть класичні твори або сучасну драматургію. Частка сучасної української драматургії у постановках театрів за цей період значно збільшилася. Більше з тим, усвідомлюючи, що театр став у тому числі й місцем терапії і що проживання та проговорення пережитого досвіду допомагає опрацьовувати травми війни, режисери дедалі частіше звертаються до п'єс, створених після 24 лютого 2022 р., або ж працюють з документальним матеріалом. Однією з проблем тут є брак досвіду багатьох колективів у роботі над документальними виставами, тож, як зазначає Г. Веселовська, «озвучені акторськими голосами різні історії про різних людей і з різних міст України почасти дуже схожі. Інколи їх і komponують, повторюючи досвід колег, не надто переймаючись тим, що пряmlinійна афектація може спрацювати в протилежному напрямку, а щільне декорування відеорядом виглядає недоречним» (Веселовська, 2022).

Ще однією ознакою часу є збільшення представленості українського театру за кордоном та зацікавленість європейських колег у співпраці з українськими митцями. Тут українська культура і театр зокрема теж стають зброєю, спрямованою на подолання міфу «великої російської культури». Одними з перших почали активну діяльність українські драматурги. За перші кілька тижнів війни було створено тексти, які в перекладі на іноземні мови звучать у форматі перформативних читань у всьому світі завдяки проєкту Джона Фрідмана «Worldwide Ukrainian Play Readings». Декільком українським театральним проєктам вдалося взяти участь у театральних фестивалях в Європі, Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка мав великі гастролі у Литві, а потім у Словацькій Республіці. Впродовж літніх місяців та у вересні артисти Київського національного академічного театру оперети брали участь у благодійних концертах, метою яких був збір коштів для ЗСУ, у Швейцарії (Сент Гален), Франції (Паризька філармонія) та Австрії (Volkoper am Währinger Gurtel) і у концерті, присвяченому оголошенню Каунаса культурною столицею Європи. У жовтні відбувся вже сольний концерт артистів Київського національного академічного театру оперети у Паризькій філармонії, який став можливий завдяки налагодженій співпраці з цим закладом. Крім привертання уваги до України, такі заходи важливі як презентація української культури за кордоном, це – інструмент культурної дипломатії. Цьому сприяє

присутність представників міністерств культури, послів України в європейських країнах. Збільшення пізнаваності української культури і присутності українських театрів в європейському культурному полі працює і на руйнування міфу «великої російської культури».

Українські актори і режисери отримали нагоду реалізувати творчі проекти в театрах Європи. Така співпраця дає можливість для обміну досвідом, професійного зростання та інтеграції української культури в європейську. Вперше в історії Авіньйонського театрального фестивалю був організований український павільйон, в рамках якого демонструвалися у запису та наживо роботи комунальних та недержавних театральних, оперних і танцювальних колективів, проводилися дискусії та презентації.

З одного боку, це може призвести до більшого відтоку професійних театральних діячів за кордон, проте, з іншого – для театральних закладів це відкриває можливість подальшого налагодження співпраці, створення спільних проектів, розширення гастрольної діяльності.

Висновки. З початком повномасштабного вторгнення перед українським театром постали як зовнішні (брак фінансування, загрози обстрілів, відключення енергії та відтік професійних кадрів), так і внутрішні (перегляд репертуарної політики та мови вистав, чітке формування місії та визначення шляху розвитку театру) виклики. Театральні колективи прийняли ці виклики і активно працюють над вирішенням проблемних питань.

Війна стала каталізатором, який запустив якісні зміни в українському театрі. Однак ці зміни не всюди відбуваються з однаковою швидкістю. Це стосується опрацювання колоніальних впливів російського театру та нав'язування наративів другорядності всього українського, напрацювання власних наративів і визначення своєї ролі у культурній боротьбі. Темпи і масштаби цих змін значно збільшилися порівняно з процесами від 2014 року – дедалі більше театрів відмовляються від російської мови та російських авторів, звертаються до сучасної драматургії та актуальних проблем сьогодення. Однак це лише початок шляху, і тут важливо фіксувати кожен крок, тож діяльність українських театрів періоду російсько-української війни потребує подальших спостережень, фіксації та аналізу.

Джерела та література

Веселовська, Г. (2022). Український театр у часі війни. *Український тиждень*. 16 листопада (2022). URL: <https://tyzhden.ua/ukrainskyj-teatr-u-chasi-vijny/>

Вергеліс, О. (2022). Вистава під час повітряних тривог. *Дзеркало тижня*. 17 липня (2022). URL: <https://zn.ua/ukr/ART/vistava-pid-chas-povitriyanih-trivoh.html>

Гінда, В. (2010). Культура, освіта і спорт під час окупації. *Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI століття. Історичні нариси*. Кн. 1. Київ: Наукова думка. С. 697–717.

Клековкін, О. (2022). Про прекрасне і біфштекси у безхмарному небі. *Критика*. Квітень (2022). URL: <https://krytyka.com/ua/articles/pro-prekrasne-i-bifshcheksy-u-bezchmarnomu-nebi?fbclid=IwAR2SU281X-eP1pb4AmcuavDKdVMOjsYf0Dgymns9ds8e0OGdDpIVq3KLYYI>

Котенок, В. (2022). Український театр під час війни: 24 лютого – 24 квітня. *КіноТеатр*. 1 вересня 2022. № 4. URL: <https://ktm.ukma.edu.ua/index.php/ktm/article/view/223?articlesBySameAuthorPage=2#articles>

Котович, С. (2022). Як театри і музеї волонтерять під час війни. *Ukrainianer*. 18 вересня 2022. URL: <https://ukrainer.net/volonterstvo-kulturnykh-zakladiv/>

Сопова, А. (2022). Театр війни: психодраматичний проєкт, який допомагає українцям подолати травму. *Критика*. Лютий 2018. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/theater-war-psychodrama-project-helps>

Струтинський, Б. (2022). Український театр має сильний характер, люди творять під кулями. *Українське радіо*. Час інтерв'ю. 3 жовтня 2022. URL: <http://ukr.radio/news.html?newsID=99712>

Тонконог, О.І. (2006). Театри українських міст у 1943–1945 рр. *Культура народів Причорномор'я*. № 86. С. 66–69.

Шейко, В. (2022). Cancel Russia як інструмент самозбереження. *Лівий берег*. 18 березня 2022. URL: https://lb.ua/culture/2022/03/18/509953_cancel_russia_yak_instrument.html

Czużynowa, I., Kacwin-Duman, M. (2022). Teatr ukraiński, albo o dekonstrukcji rosyjskiej narracji. *Didaskalia*. czerwiec – sierpień 2022. No 169/170 URL: <https://didaskalia.pl/pl/artikul/teatr-ukrainski-albo-o-dekonstrukcji-rosyjskiej-narracji>

Harbuziuk, M. (2022). Theatre as a Humanitarian Mission: Ukraine's Experience 2022. *Critical Stages/Scènes critiques*. June, 2022. No 25. URL: <https://www.criticalstages.org/25/theatre-as-a-%CE%B7humanitarian-mission-ukraines-experience-2022/>

Shyshkevych, M. (2022). Ukraine: War and Theatres. *Performing Arts Central Europe*. September 5, 2022. URL: <https://www.performingarts4.eu/news/ukraine-war-and-theatres/>

References

Veselovska, H. (2022). Ukrainykyi teatr u chasi viiny [Ukrainian theater during the war]. In: *Ukrainian*

- week. November 16, 2022. URL: <https://tyzhden.ua/ukrainskyj-teatr-u-chasi-vijny/> [in Ukrainian].
- Verhelis, O. (2022). Vystava pid chas povitrianykh tryvoh [Performance during air raids]. In: *Mirror of the week*. July 17, 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/ART/vistava-pid-chas-povitrjanikh-trivoh.html> [in Ukrainian].
- Hinda, V. (2010). Kultura, osvita i sport pid chas okupatsii [Culture, education and sports during the occupation]. In: *Ukraine in the Second World War: a view from the 21st century. Historical essays*. Book 1. Kyiv: Scientific opinion. P. 697–717. [in Ukrainian].
- Klekovkin, O. (2022). Pro prekrasne i bifshteksy u bezkhmarnomu nebi [About the beauty and steaks in a cloudless sky]. In: *Critics*. April 2022. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/pro-prekrasne-i-bifshteksy-u-bezkhmarnomu-nebi?fbclid=IwAR2SU281X-eP1pb4AmcuavDKdVMOjsYf0Dgymns9ds8e0OGdDpIVq3KLYYI> [in Ukrainian].
- Kotenok, V. (2022). Ukrainskyi teatr pid chas viiny: 24 liutoho - 24 kvitnia. [Ukrainian theater during the war: February 24 - April 24]. In: *Kinoteatr*. September 1, 2022. No. 4. URL: <https://ktm.ukma.edu.ua/index.php/ktm/article/view/223?articlesBySameAuthorPage=2#articles> [in Ukrainian].
- Kotovych, S. (2022). Yak teatry i muzei volonteriat pid chas viiny. [How theaters and museums volunteer during the war]. In: *Ukrainer*. September 18, 2022. URL: <https://ukrainer.net/volonterstvo-kulturnykh-zakladiv/> [in Ukrainian].
- Sopova, A. (2022). Teatr viiny: psykhodramatychnyi proiekt, yakyi dopomahaie ukraintsiam podolaty travmu. [Theater of war: a psychodramatic project which helps Ukrainians to overcome injury]. In: *Critics*. February 2018. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/theater-war-psychodrama-project-helps> [in Ukrainian].
- Strutynskyi, B. (2022). Ukrainskyi teatr maie silnyi kharakter, liudy tvoriat pid kuliamy. [Ukrainian theater has a strong character, people create under bullets]. In: *Ukrainian radio. Interview time*. October 3, 2022. URL: <http://ukr.radio/news.html?newsID=99712> [in Ukrainian].
- Tonkonoh, O.I. (2006). Teatry ukrainskykh mist u 1943-1945 rr. [Theaters of Ukrainian cities in 1943-1945]. In: *Culture of the peoples of the Black Sea region*. 2006. No. 86. P. 66-69 [in Ukrainian].
- Sheiko, V. (2022). Cancel Russia as a self-preservation tool. In: *Left bank*. March 18, 2022. URL: https://lb.ua/culture/2022/03/18/509953_cancel_russia_yak_instrument.html [in Ukrainian].
- Czużynowa, I., Kacwin-Duman, M. (2022). Ukrainian theater, or the deconstruction of the Russian narrative. In: *Didaskalia*. June - August 2022. No. 169/170. URL: <https://didaskalia.pl/pl/artykul/teatr-ukrainski-albo-odekonstrukcji-rosyjskiej-narracji> [in Polish].
- Harbuziuk, M. (2022). Theater as a Humanitarian Mission: Ukraine's Experience 2022. In: *Critical Stages/Scènes critiques*. June, 2022. No. 25. URL: <https://www.critical-stages.org/25/theatre-as-a-%CE%B7humanitarian-mission-ukraines-experience-2022/> [in English].
- Shyshkevych, M. (2022). Ukraine: War and Theaters. In: *Performing Arts Central Europe*. September 5, 2022. URL: <https://www.performingartsv4.eu/news/ukraine-war-and-theatres/> [in English].

Bogdan Strutynskyi

Ukrainian theater during the russian-ukrainian war: changes, problems, trends

Abstract. The article is devoted to the study of the current state of the theater in Ukraine, the analysis of the problems faced by the Ukrainian theater after February 24, 2022, the fixation of changes occurring under the influence of external and internal challenges. On the basis of analysis of theatre teams activities during the first 9 months of the Russian-Ukrainian war, common development trends and problems which have to be overcome by the theater are identified in the article.

Keywords: Ukrainian theater, Russian-Ukrainian war, decolonization, modern drama, culture